

REPUBLIKA SLOVENIJA

KABINET PREDSEDNIKA VLADE

Magnetogram ni lektoriran!

MAGNETOGRAM

NASTOPA PREDSEDNIKA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE JANEZA JANŠE OB OBRAVNAVI PREDLOGA ZAKONA O RATIFIKACIJI LIZBONSKE POGODBE V DRŽAVNEM ZBORU REPUBLIKE SLOVENIJE

Ljubljana, 29. januar 2008

PREDSEDNIK VLADE JANEZ JANŠA: Spoštovani gospod predsednik, hvala za besedo. Spoštovane poslanke in poslanci! Danes ta državni zbor obravnava in odloča o vsebini, o kateri je v veliki meri primerjalno gledano odločal že februarja leta 2005. Takrat je namreč ta državni zbor v tej isti sestavi ratificiral pogodbo o ustavi za Evropo. Tako kot Slovenija je takrat ravnalo še 17 držav članic. Ostale bodisi pogodbe niso ratificirale, bodisi so, to se je zgodilo v dveh primerih na referendumih, to pogodbo zavrnile. Posledica tega je bila, da pogodba o ustavi za Evropo, v katero je celotna Evropska unija vložila veliko energije, na milijone ur razprav, ni stopila v veljavo. Nastopil je tako imenovani čas refleksije, razmišljanja o tem, kako naprej. Rezultat teh razmišljanj, posvetovanj, razprav, ki smo jih imeli tudi v Sloveniji je Lizbonska pogodba, ki je danes pred vami.

Ta pogodba ohranja približno 90% rešitev, ki so bile vsebovane v ustavni pogodbi, vendar pa nekaterih rešitev, ki so bile problematične za tiste države članice, ki pogodbe niso ratificirale, bodisi, ki so jo zavrnile na referendumih, manjkajo. Tako, da to, kar je danes pred nami ni ustavna pogodba o neki drugi obliki, je Lizbonska pogodba, ki vsebuje kakšnih 90% rešitev iz ustavne pogodbe. Vendar 10%, če govorimo o odstotkih, deležih oziroma procentih, manjka. Pred vami tudi ni nekega enotnega dokumenta, ampak gre za klasično pogodbo Evropske unije, ki amandmira dosedanje pogodbe. Z vidika preglednosti to ni dobro, z pragmatičnega vidika, glede na to, da je bila tudi to ena od ovir za ratifikacijo ustavne pogodbe pa je to pristop, ki je v veliki meri prispeval k temu, da danes lahko odločamo na medvladni konferenci potrjenem tekstu in podpisani pogodbi.

Vsebinsko je ta pogodba rezultat večletnega truda številnih pravnih strokovnjakov in politikov iz celotne Evropske unije. Je na nek način odraz ravnovesja med ambicijami Evropske unije in med realno situacijo, v katero je Evropska unija prišla. Tudi napor, ki so bili vloženi v Sloveniji in drugih 17-ih državah članicah, v ratifikacijo prejšnje pogodbe, niso bili zaman. Kajti ta večina držav, ki je ratificirala prejšnjo pogodbo, je v veliki meri zaradi moralne teže, ki jo je imela, zaradi dejstva, da smo tisti, ki smo pogodbo ratificirali, spoštovali dani podpis, tisti, ki pa tega niso storili, pa tega niso spoštovali. Zaradi tega dejstva in te moralne teže držav, ki so ustavno pogodbo ratificirale, je bilo možno ohraniti v novem tekstu večino rešitev, o katerih se je Evropa dogovorila na konvenciji.

Naj na kratko, ker procedura niti ni tako važna, ampak vseeno, tudi glede na razpravo, ki je bila prej, spomnim na nekaj prelomnic, ki so bile dosežene ob doseganju tega soglasja, ki je danes pripeljal do tega dogodka, da lahko govorimo o podpisani Lizbonski pogodbi.

Po številnih razpravah, usklajevanjih in kompromisih in po soglasju, ki je bilo lani doseženo okoli tako imenovane berlinske deklaracije, ki je bila podpisana ob 50. obletnici ustanovitve Evropske pogodbe, je bilo možno na junijskem Evropskem svetu v lanskem letu zgraditi politično soglasje okrog ključnih rešitev, ki se v novi pogodbi vendarle ohranja. Bolje rečeno, soglasje o tem, kaj je tisto, kar je bilo mogoče za nekatere države članice po ustavni pogodbi in kar bi lahko izpustili iz nove ureditve brez tega, da bi vsebina bistveno trpela, in da bi Evropa po širitvi lahko šla naprej.

Na junijskem Evropskem svetu v času nemškega predsedovanja, je bil postavljen politični temelj za medvladno konferenco, ki je bila izvedena oktobra lani. Ta državni zbor je, mislim da je bilo to 12. oktobra lani, razpravljal o stališčih Republike Slovenije za medvladno konferenco in ta stališča, ki jih je sprejel državni zbor, smo na neformalnem srečanju v Lizboni in potem tudi na medvladni konferenci dosledno zagovarjali in jih tudi uveljavili.

To je prispevalo k temu, da nismo imeli nobenih slabih občutkov, potem ko je bila medvladna konferenca končana in mandat za podpis pogodbe, ki se je zgodil 13. decembra 2007 v Lizboni je bil na nek način samoumeven.

Za nami sta torej prvi dve fazi, politični dogovor, medvladna konferenca s formalno potrditvijo pogodbe na delovni ravni in sam podpis pogodbe. Pred nami pa je tretja faza, to je ratifikacija in ta je najbolj občutljiva, kot je pokazalo leto 2005, lahko celo usodna faza. V bistvu je ratifikacija v vseh 27-ih državah članicah pogoj za uveljavitev te pogodbe. Samo v eni državi se to ne zgodi in smo pred zadrego, pred kakršno smo bili leta 2005 »krat dva«.

Časa je relativno malo, junija naslednje leto imamo volitve v Evropski parlament, po teh volitvah se po ustaljeni praksi oblikuje Evropska komisija. Če želimo ujeti vse te roke, ki so vnaprej določeni, potem mora vsaj večji del Lizbonske pogodbe stopiti v veljavo 1. januarja leta 2009, kar seveda pomeni, da je potrebno vzporedno s postopkom ratifikacije pogodbe izpeljati tudi vse priprave na njeno uveljavitev in tega je zelo veliko. To je ena od prioritiet slovenskega vodenja Evropske unije v tej polovici leta.

Mi si želimo, da bi do ratifikacije prišlo čim hitreje, vendar se zavedamo, da imajo različne države različne postopke. Slovenija ima v ustavni oziroma pravni ureditvi države relativno enostaven postopek ratifikacije, so pa države, ki imajo zelo kompliciran postopek in kjer že samo upoštevanje tega postopka terja čas, ki presega polovico leta. Kljub temu pričakujemo, takšne so napovedi, tudi glede na že začete postopke, da bo preko 20 držav ratificiralo Lizbonsko pogodbo do konca junija, se pravi še v času slovenskega vodenja Evropske unije, vse ostale pa najkasneje do konca leta.

Ker pa je v vsaki državi določena specifična in ker so v vsaki državi tudi nekatere notranje politične stvari, roki, volitve, ki bodo v letošnjem letu izpeljane v nekaterih državah članicah, nujno po logiki stvari vežejo na te postopke, je možno pričakovati tudi kakšno zamudo ali komplikacije pri sami ratifikaciji. Kljub temu pa obstajajo, lahko bi rekel, optimistična pričakovanja, da bo tokrat v popravnem izpitu poskus uspešen in da bo Evropska unija 1. januarja 2009 dobila ratificirano Lizbonsko pogodbo, ki ji bo omogočila, da se na osnovi tega novega temelja sooči z izzivi 21. stoletja.

V tem postopku ratifikacije je vsaka država sama, seštevke pa je tisti, ki na koncu pove ali je bilo teh pozitivnih odločitev dovolj ali ne. Kot že rečeno - če ena manjka, to ni dovolj. S tega vidika je tudi vaša oziroma naša državna odločitev zelo pomembna. Izjemno pomembna. Ne odločamo samo o sebi, odločamo tudi o 26-ih drugih članicah Evropske unije. Na nek način zastopate 2 milijona prebivalcev in prebivalk Republike Slovenije, posredno pa ta 2 milijona odločata o skoraj pol milijarde ljudi, v tem konkretnem primeru. Enako je tudi v drugih državah. Gre za neko vzajemnost, povezanost in mislim, da se je tega potrebno zavedati. Torej, ta današnja odločitev je tako, kot za Slovenijo, pomembna tudi za celotno Evropsko unijo.

Seveda je naša skupna naloga danes nekoliko lažja, zaradi tega, ker smo praktično iste rešitve, ki jih ima danes pred sabo, enkrat že ratificirali. So pa tem rešitvam nekatere stvari dodane, o tem nekoliko kasneje. V celoti to ni enak oziroma tako velik paket, kot je bil leta 2005. Ampak, ključne stvari, o katerih danes odločamo, ne samo, da so bile na naših mizah tudi leta 2005, bile so tudi pred nami, ko smo na referendumu glasovali za vstop v Evropsko unijo.

Takrat je potekala konvencija, vedelo se je, kakšne rešitve so predlagane. Državni zbor v prejšnji sestavi je sprejemal te odločitve, o tem se je na veliko razpravljalo. Vedeli smo, v kakšno Evropsko unijo vstopamo in vedeli smo, kakšne spremembe bodo potrebne po našem vstopu. Tako, da Slovenija je ena od tistih držav, kjer so ljudje o ključnih rešitvah, ki so pred nami, posredno na referendumu odločali. To je nesporno dejstvo, ki ga od zunaj vidijo praktično vsi.

Ena od dilem in s tem tudi razlik, ki je med Lizbonsko pogodbo in Pogodbo o ustavi za Evropo, je vprašanje Listine o temeljnih pravicah. Listina o temeljnih pravicah tokrat ni sestavni del te pogodbe, je samostojen dokument, vendar pa se pogodba na Listino o temeljnih pravicah sklicuje in tudi določa, da bo Listina z uveljavitvijo pogodbe postala pravno zavezujoča. Torej, v pravnem smislu bo ta Listina imela enak pomen, kot če bi bila neposredno vključena v pogodbo, za tiste države članice, ki se niso izvzele.

Pri zunanjem ministru, ki ga je določala Ustavna pogodba, je prišlo do spremembe imena. Zdaj je to visoki predstavnik Evropske unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, medtem njegove funkcije niso bistveno spremenjene. Evropska unija bo »de facto« po uveljavitvi te pogodbe dobila zunanjega ministra in s tem tudi bistveno večjo garancijo za bolj enotno zunanjo politiko.

Določbe o primarnosti evropskih zakonodajnih aktov je nadomestila izjava, ki v bistvu povzema to, kar se je že zdaj v praksi uveljavljalo. Glasovanje z dvojno večino je preloženo na leto 2014. Gre za kompromis, ki v bistvu zadeve ne spreminja veliko.

Od stvari, ki so dodane, ki niso bile na naših mizah leta 2005 in v razpravi v času konvencije, je treba posebej omeniti nov izziv, ki se je v tem času pojavil, to so klimatske spremembe. Lizbonska pogodba zdaj to neposredno omenja. Energetsko-podnebni izzivi so konkretno navedeni v Lizbonski pogodbi in ta dokument na ta način izraža tudi dejstvo, da se Evropa tega izziva zaveda in da je pripravljena na spopad z njim. Prejšnji teden smo z začetkom obravnave energetsko-podnebnega paketa tudi že naredili prvi korak k uresničevanju tega zavedanja.

Bilo je nekaj razprav o tem, ali to pogodbo Slovenija mora ratificirati, oziroma nekdo je postavil dilemo, ali to moramo ali želimo. Mislim, da ni nikogar, ki bi ne samo Slovenijo, ampak katerokoli drugo državo članico prisilil, da ratificira to pogodbo. Ne samo prejšnja Ustavna pogodba, ampak tudi že prej se je zgodilo, da kakšna država ni ratificirala in so stvari zastale, zamujale in iskale so se nove rešitve. Torej, nihče nikogar ne sili in brez nas ta pogodba ne bo stopila v veljavo. Tako da mislim, da je pravo vprašanje, ali mi to želimo.

Ali se zavedamo, da Evropska unija, katere del smo, potrebuje te instrumente, ki jih prinaša nova pogodba. V razpravah, ki smo jih imeli doslej, je bila ta zavest zelo prisotna. Jaz mislim, da lahko danes govorimo o tem, da Slovenija želi, da je velikanska večina v Sloveniji koncentrirana na tej točki zavestnega hotenja, da te instrumente Evropska unija dobi. Če sedaj zelo konkretno navedemo tudi te nadgradnje, ki jih ta pogodba prinaša v primerjavi s tem, kar danes velja kot pravna osnova za delovanje EU, za 9 sklopov oziroma 9 točk, ki jih vseeno ob tej priložnosti, kljub temu, da so znane, velja ponoviti.

Prvič, Unija z Lizbonsko pogodbo dobiva status pravne osebe. S tem se odpravlja tristebna struktura in tudi dvojnost med Unijo in Skupnostjo, kar pomeni, da bomo tudi navzven delovali bistveno bolj enotno in bolj učinkovito. Ena od neposrednih posledic je to, da Evropska unija kot Unija pristopi h konvenciji o človekovih pravicah.

Po Lizbonski pogodbi bodo odnosi med EU in državami članicami precej jasnejši. Natančno je opredeljeno kdaj ima Unija izključne, kdaj deljene in kdaj dopolnilne pristojnosti.

Tretja novost je krepitev demokratičnega elementa znotraj Evropske unije. Širi se postopek soodločanja. Večja bo vloga Evropskega parlamenta. Uvaja se tako imenovana državljanska iniciativa. To pomeni možnost neposrednega vpliva državljanov in državljanek na postopek odločanja.

Kot četrta se povečuje tudi vloga nacionalnih parlamentov. Nacionalni parlamenti držav članic bodo bistveno bolj dejavno vključeni v evropski postopek odločanja in to že v zgodnjih fazah postopka. Takrat, ko bodo zakonodajni akti šele v osnutku in bodo nacionalni parlamenti imeli bistveno več možnosti vpliva na njihovo vsebino. Nacionalni parlamenti bodo vključeni tudi v nadzor spoštovanja načela subsidiarnosti. To je eno glavnih načel evropskega prava. Nacionalni parlamenti bodo lahko že v zgodnji fazi blokirali nek zakonodajni postopek oziroma zahtevali od komisije, da osnutek ponovno prouči in predloži dodatno obrazložitev.

Evropski svet se spreminja. Sedaj je to institucija, ki je najvišji politični organ Evropske unije. Predsednik Evropskega sveta je vedno predstavnik vlade ali države, ki predseduje. Po Lizbonski pogodbi bo Evropski svet vodil z dve in pol letnim mandatom. Ta bo skrbel za izvajanje prednostnih nalog in uresničevanje prednostnih ciljev Evropske unije in tudi za skladno politično delovanje med unijo in državami članicami.

Od leta 2014 naprej se spreminja sestava Evropske komisije. Ta bo deloval z manjšim številom komisarjev. Seznam Evropske komisije zaradi velikosti neučinkovito oziroma slabše učinkovito, po novem bo od leta 2014 zastopanih dve tretjine držav članic. Vendar pa bodo komisarji izbrani na podlagi načela polnopravne oziroma popolnoma enakopravne rotacije med državami članicami, brez tega, da bi bile manjše države članice tukaj zastopane.

Sedma novost je, da odločajo na evropski ravni, ki je danes zelo komplicirana, postaja enostavnejše. Nova pogodba uvaja na večini področij sprejemanja odločitev v svetu z kvalificirano večino, ki je določena po sistemu dvojne večine in ki vsebuje še vedno zelo veliko varovalko.

Osma novost je že omenjeni visoki predstavnik Evropske unije za zunanje zadeve in varnostno politiko. Ta bo hkrati predsedoval Svetu Evropske unije za zunanje zadeve, obenem pa bo tudi podpredsednik Evropske komisije, na ta način bo odpravljena ta dvojnost, ki jo imamo zdaj v Evropski komisiji, komisarja oziroma komisarko za zunanjo politiko imamo po svetu tudi visokega predstavnika za zunanjo politiko. Velikokrat stvari na formalni ravni niso usklajene. Listina o temeljnih pravicah, ki sem jo že omenjal, je bila podpisana 12. decembra, postala je del primarnega prava Evropske unije in s tem bodo državljani Evropske unije dobili razumljiv katalog temeljnih pravic. To je teh devet sklopov novosti ali pa sprememb, ki jih Lizbonska pogodba prinaša v obstoječi pravni red. Dejstvo je, da je bila Slovenija skupaj z drugimi članicami Evropske unije, ki smo vstopili ob tej veliki širitvi leta 2004 in po letu 2004 temeljni razlog, zato, da to pogodbo potrebujemo. Kajti, če se Evropska unija ne bi širila, večina teh sprememb ne bi bila potrebnih. Torej, se moramo zavedati tudi tega dela svoje odgovornosti.

Tudi, ko gre za vprašanje širitve je stvar popolnoma jasna. Brez nove evropske pogodbe ni širitve. Tako, da je ta razprava, ob tej ratifikaciji, ob tem odločanju seveda umestna. Mislim, da je treba popolnoma jasno povedati, da Slovenija že iz moralnih razlogov zagovarja enake pravice, kot so

pripadle tudi nam, tudi drugim. Bilo bi nepošteno, če bi potem, ko smo sami vstopili v Evropsko unijo rekli: »Od zdaj naprej pa mi zapiramo vrata vsem drugim evropskim državam, ki to enako želijo.« Zagovarjati je potrebno seveda enake kriterije za vse, vendar pa je treba biti načelen. Zelo nenavadno bi izzvenelo, če bi šli na takšno ne-solidarno stališče, še posebej zaradi tega, ker danes, leta 2008, slaba štiri leta po tej veliki širitvi, makroekonomske številke kažejo, da ta širitev ni prinesla koristi samo novim državam članicam, ampak tudi prejšnjim oziroma starim državam članicam.

Evropa je zaradi te širitve hitreje napredovala, vendar niso napredovale samo nove države članice zaradi možnosti črpanja sredstev iz evropskih skladov, napredovale so tudi stare. Število zaposlenih se je povečalo za veliko milijonov, gospodarska rast se je okrepila, notranji trg se je povečal in tudi okrepil. Tako, da je na to zelo solidno osnovo potrebno zdaj dodati še nov institucionalni okvir oziroma pravila igre, ki bodo omogočala, da ta velika družina 27-ih članov oziroma članic normalno funkcionira. Potem je ta družina pripravljena tudi na naslednje korake pri sami širitvi. Ni slučajno, da je vprašanje širitve eno od prioritetenih vprašanj tudi v času slovenskega vodenja Evropske unije.

Ko smo vstopali v Evropsko unijo je v teh razpravah, ki so bile takrat vodene v Sloveniji, ob tem, da je bilo veliko navdušenje, veliko idealizma, entuziazma in pričakovanj. Vendarle je obstajal nek pomislek, ki se je izražal v teh razpravah in ta pomislek je šel na račun učinkovitosti Evropske unije. Je obstajalo splošno zavedanje v Sloveniji, pri državljankeh in državljanih, ki smo šli takrat na referendum, da je Evropske unija sicer območje napredka, prosperitete, visoke stopnje varovanja človekovih pravic, političnih svoboščin, ampak da je to kompliciran mehanizem, da je to mehanizem, kjer je potrebno veliko časa, da se kakšna stvar premakne, da se pride čez to birokracijo in da se sprejmejo odločitve. Tako je Evropska unija takrat dejansko izgledala in takšna je tudi v veliki meri danes oziroma po širitvi morda celo nekoliko bolj komplicirana.

Tako da, če smo, takrat ko smo glasovali na referendumu o vstopu v Evropsko unijo, pričakovali kakšno spremembo ali smo si jo želeli, potem je bila to sprememba v smer poenostavljanja in večje učinkovitosti. Takrat so bile številne razprave in od vseh pomislekov oziroma iz teh razprav se spomnim samo tega pomisleka, češ Evropska unija je preveč kompliciran mehanizem, odločitve so počasne. To gre objektivni v korist tistim, ki so močnejši, večji, ki imajo tudi svoje ljudi v bruseljski birokraciji itd. Torej je v našem primarnem interesu, da so ti postopki krajši, učinkoviti in bolj transparentni. Ravno na to dilemo in na to skrb, ki je obstajala v Sloveniji od samega začetka, lizbonska pogodba ponuja dober odgovor. Vendar bi lahko bil boljši. Vendar je ta pogodba kompromis. In ta odgovor je dober.

Tako da, za naslednje predvidljivo obdobje Evropska unija z lizbonsko pogodbo dobiva inštrument, na podlagi katerega ne bo sposobna samo bolj učinkovito urejati odnosov med državami članicami, graditi skupne politike, povečevati integracijo, ampak je to instrument, ki bo Evropski uniji omogočal, da bo bistveno bolj učinkovita tudi navzven, da bo enotna tvorba z neko jasno prepoznavno evropsko identiteto, ki bo vse bolj postajala globalni dejavnik v skladu z ekonomsko in siceršnjo močjo, ki jo Evropska unija ima. Doslej namreč ta znani odraz ni odgovarjal dejanski moči Evropske unije, sedaj pa na začetku 21. stoletja prihaja čas, da se tudi to zgodi.

Hvala lepa.